

JAARGANG 34 | NUMMER 2 | ZOMER 2023

Zoogdier digitaal

ACHTERGRONDINFORMATIE BIJ DE
ARTIKELN VAN HET MAGAZINE

**Klapmuts geboren
op Vlieland 2**

**Wanneer is het
verstoren van
beschermde
zoogdieren illegaal? 4**

**Het verborgen leven
van het gemaskerde
nachtspookje 6**

**Hamsters in
Vlaanderen 8**

**Mopsvleermuis in
kaart brengen 10**

Zoogdierdag 2023 12

Dassentrends in Drenthe 13

**Waarnemingen
en Korte berichten 14**

ZOOGDIER
DIGITAAL

Pup verlaten en in een zandstorm.

UNICUM IN NEDERLAND!

Klapmuts geboren op Vlieland

TEKST JEROEN CREUWELS FOTO'S GERARD KOSTER JOENJE - VLIELANDPLAATJES.NL

SOORTBESCHRIJVING

Klapmuts

REFERENTIES

1. **Vacquie-Garcia J., Lydersen C., Biuw M., Haug T., Fedak M.A. & Kovacs K.M.** (2017). *Hooded seal *Cystophora cristata* foraging areas in the Northeast Atlantic Ocean- Investigated using three complementary methods*. PLoS ONE 12(12): e0187889. **PDF**
2. **Folkow L., Mårtensson P. & Blix A.** (1996). *Annual distribution of hooded seals (*Cystophora cristata*) in the Greenland and Norwegian seas*. Polar Biology (16): 179-189.
3. **Van Bree P.J.H.** (1997). *On extralimital records of Hooded seals, *Cystophora cristata* (Erleben, 1777), on the western European continental coast*. Zeitschrift für Säugetierkunde (62): 182-186.
4. **Oftedal O.T., Bowen W.D., Widdowson E.M. & Boness D.J.** (1991). *The prenatal molt and its ecological significance in hooded and harbor seals*. Canadian Journal of Zoology (69): 2489-2493. **PDF**

5. **Øigård T.A., Haug T. & Nilssen K.T.** (2014). *Current status of hooded seals in the Greenland Sea. Victims of climate change and predation?* Biological Conservation (172) : 29-36.
6. **Kovacs K.M.** (2016). *Cystophora cristata - Hooded seal.* *The IUCN Red List of Threatened Species 2016*: e.T6204A45225150.
7. **Waarneming.nl** – *Waarnemingen van Klapmuts op Vlieland.*

VIDEO'S

- *Video's van de Vlielandse klapmuts* maart 2023 zijn te zien op Vlieland TV via het *Youtube* kanaal van fotograaf *Gerard Koster Joenje*.
- *Video van mannetjes Klapmutsen* die indruk proberen te maken tijdens de paartijd (NAT Geo Wild).

CONTACTGEGEVENS

Jeroen Creuwels (NLBIF - Naturalis Biodiversity Center)

ZOOGDIER
DIGITAAL

Massale boomkap. Foto Erik Korsten

EEN VERKENNING VAN DE REIKWIJDTE VAN HET
WETTELIJK VERSTORINGSVERBOD

Wanneer is het verstoren van beschermde zoogdieren illegaal?

TEKST ARIE TROUWBORST

REFERENTIES

1. **Trouwborst A. & Somsen H.** (2020). *Domestic cats (Felis catus) and European nature conservation law – applying the EU Birds and Habitats Directives to a significant but neglected threat to wildlife*. Journal of Environmental Law, 32(3): 391-415. **PDF**
2. **Hof van Justitie van de EU** (2021). *Gevoegde zaken C-473/19 en C-474/19*.
3. **Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State** (2009). *Zaak 200802624/1*.
4. **Backes C.W., van Buuren P.J.J. & Freriks A.A. e.a.** (2009). *Hoofdlijnen natuurbeschermingsrecht* (2e druk). Sdu Uitgevers (Den Haag). pp. 295.
5. **European Commission** (2021). *Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest*. Zie ook het **samenvattend document**. **PDF**
6. **Hof van Justitie van de EU** (2007). *Zaak C-183/05*.

7. **Hof van Justitie van de EU** (2016). *Zaak C-504/14*.
8. **Hof van Justitie van de EU** (2012). *Zaak C-340/10*.
9. **Advocaat-Generaal Kokott** (2020). *Opinie in gevoegde zaken C-473/19 en C-474/19*.
10. **Rechtbank Midden-Nederland** (2021). *Zaak UTR 21/4589*.
11. **Rechtbank Midden-Nederland** (2022). *Zaak UTR 22/5289-2*.
12. **Boerema L.** (2023). *De terugkeer van de wolf is geen sprookje*. Tijdschrift Natuurbeschermingsrecht (verwacht).

CONTACTGEGEVENS

Arie Trouwborst (Universiteit Tilburg)

ZOOGDIER
DIGITAAL

Eikelmuis. Foto Wesley Overman

ZENDERONDERZOEK NAAR HET LEEFGEBIED VAN EIKELMUIZEN

Het verborgen leven van het gemaskerde nachtspookje

TEKST ELLEN VAN NORREN EN JULIA SCHEPERS

SOORTBESCHRIJVING

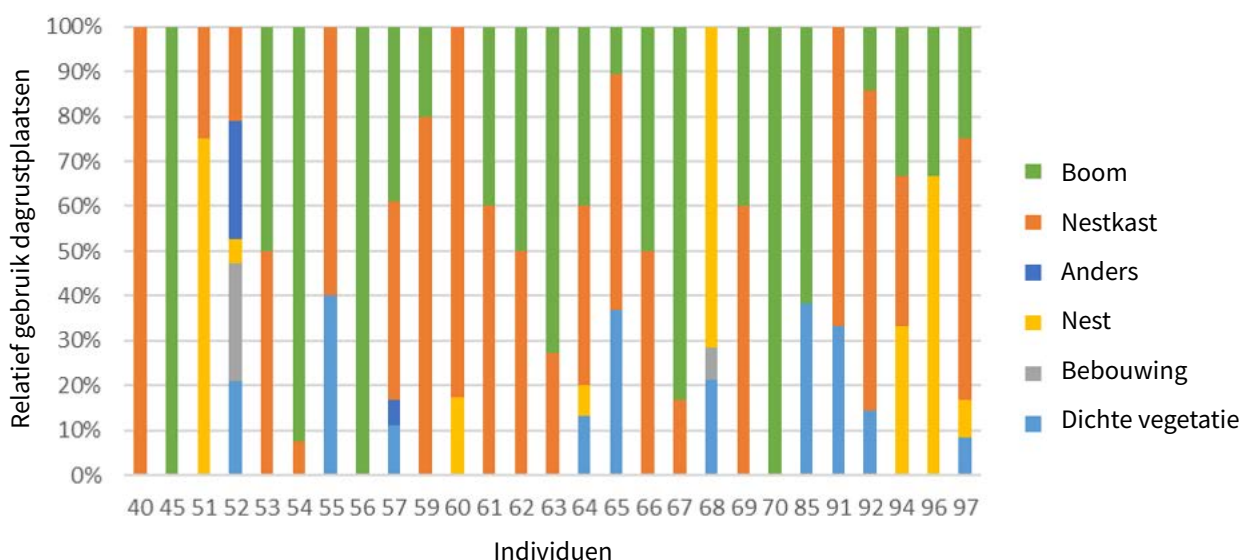
Eikelmuis

REFERENTIES

1. **Bertolino S.** (2017). *Distribution and status of the declining garden dormouse *Eliomys quercinus**. Mammal Review 47(2): 133-147.
2. **van Norren E., Dekker J.J.A. & Limpens H.** (2020). *Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN criteria*. Verslag 2019.026. pp. 151. **PDF**
3. **van Norren E., La Haye M. & Müskens G.** (2021). *Monitoring van de eikelmuis in het Savelsbos en op de Bemelerberg in 2021*. Rapport 2021.18. Zoogdiervereniging (Nijmegen). pp. 27. **PDF**

4. **Feys S. & Nijs G.** (2018). *Beschermingsplan Eikelmuis Nederlands-Limburg, 2018-2023. Bouwsteen voor Platteland in Ontwikkeling Savelsbos, Bemelerberg & Schiepersberg en Geuldal*. Rapport Natuurpunt Studie 2018/1 (Mechelen). pp. 94. **PDF**
5. **Nijssen M. & Hiddes C.** (2020). *De relatie tussen prooiaanbod, bodem en bosbeheer op de verspreiding van de Eikelmuis (Eliomys quercinus) in Nederland*. Stichting Bargerveen i.s.m. Zoogdierverseniging (Nijmegen).
6. **Dekker J. J. A., Koelman R. M., Schut G., & van Nieuwenhuijsen E.** (2009). *Telemetrisch onderzoek naar het landschapsgebruik van de eikelmuis in Zuid-Limburg*. Zoogdierverseniging-rapport 2009.58. - Zoogdierverseniging (Nijmegen). pp. 42. **PDF**
7. **van Norren E.** (2019). *Pilot zenderonderzoek Eikelmuisen Bemelerberg*. Verslag 2019.025. Zoogdierverseniging (Nijmegen). pp. 32. **PDF**

FIGUREN

Figuur 1: Relatief gebruik van verschillende soorten dagrustplaatsen. Het laat zien dat er veel individuele verschillen zijn. Figuur Ellen van Norren

CONTACTGEGEVENS

Ellen van Norren
 Julia Schepers

IS DE SOORT NOG TE REDDEN?

Hamsters in Vlaanderen

TEKST SANNE RUYTS, ANJA DELIEF, SARAH DESCAMPS, TOON WESTRA, KOEN VAN DEN BERGE

SOORTBESCHRIJVING

Hamster

REFERENTIES

1. **Lommaert L., Adriaens D. & Pollet M.** (red.) (2020). *Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Habitatrictlijnsoorten in Vlaanderen*. Versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020 (28). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. **PDF**
2. **Antrobus-Thorweihe M., Weinhold U. & Sander M.** (2022). *Institut für Faunistik, 29th international Hamster Work Group Meeting*. Presentatie. **PDF**

CONTACTGEGEVENS

Sanne Ruyts (Natuurpunt)
 Anja Delief (Natuurpunt)
 Sarah Descamps (PXL BIO-Research)
 Koen Van Den Berge (INBO)
 Toon Westra (INBO)

ZOOGDIER
DIGITAAL

Mopsvleermuis. Foto Joris Verhees

ZACHTE WINTERS BIEDEN KANSEN

Mopsvleermuis in kaart brengen

TEKST HANS VERMEIREN, JORIS EVERAERT EN ALEX WIELAND

SOORTBESCHRIJVING

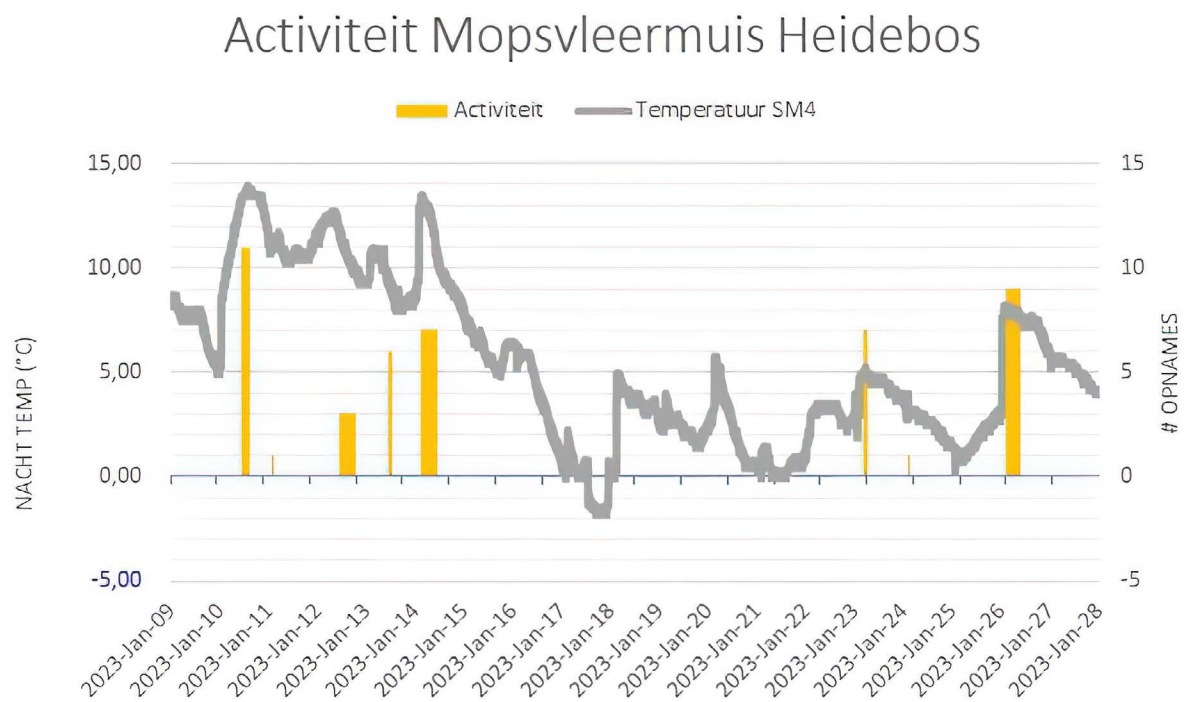
Mopsvleermuis

REFERENTIES

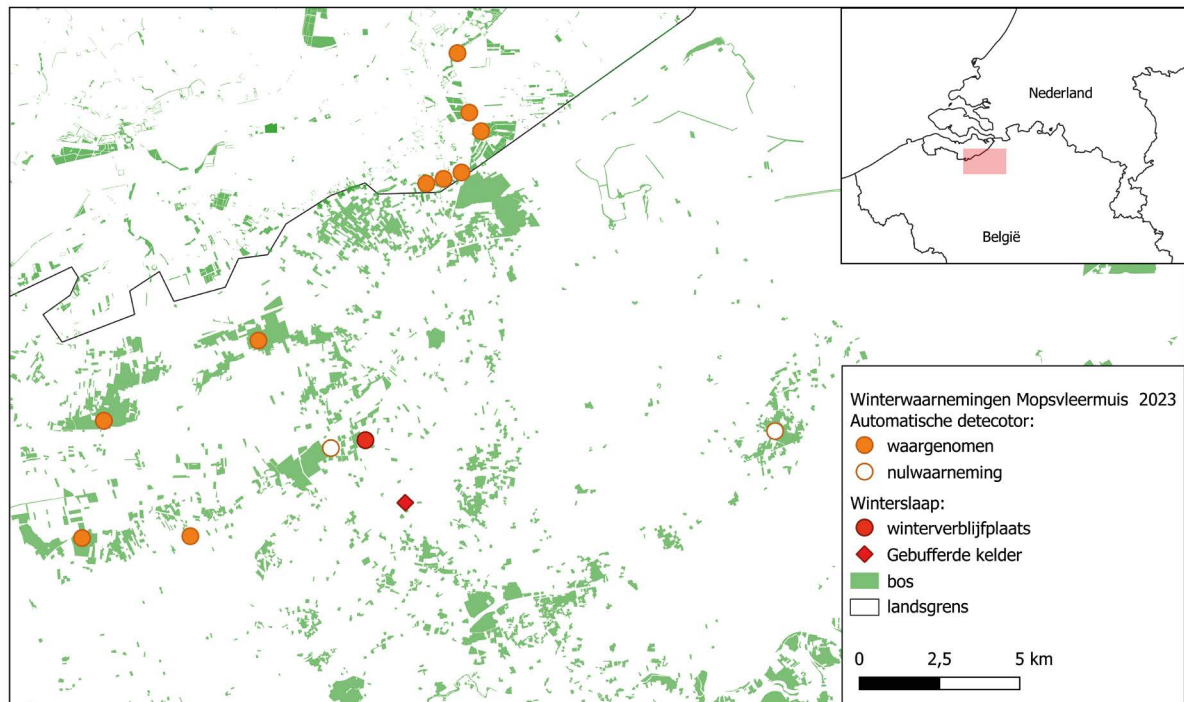
1. **Dietz C. & Kiefer A.** (2016). *Bats of Britain and Europe*. Bloomsbury (London). p. 61-62.
2. **De Bruyn L., Gyselings R., Kirkpatrick L. et al.** (2021). *Temperature driven hibernation site use in the Western barbastelle *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774)*. Scientific Reports 11 : 1464. **PDF**
3. **Hutterer R., Ivanova T., Meyer-Cords C.H. & Rodrigues L.** (2005). *Bat migration in Europe. A review of banding data and literature*. Federal Agency for Nature Conservation. **PDF**
4. **Everaert J.** (2019). *Vrijwilligers brengen 5 kraamkolonies in kaart van uitgestorven gewaande mopsvleermuis*. Natuurbericht. Natuurpunt.

5. **Everaert J.** (2021). *Het succesverhaal van gericht mopsvleermuisonderzoek in Oost-Vlaanderen en Zeeland*. Update eind 2020. Presentatie op WAKONA studieavond 15 april 2021. **PDF**
6. **Zahn A. & Kriner E.** (2014). *Winter foraging activity of Central European Vespertilionid bats*. Mammalian Biology - Zeitschrift für Säugetierkunde 81: 40-45.
7. **Sendor T.** (2002). *Population ecology of the pipistrelle bat (Pipistrellus pipistrellus Schreber, 1774): the significance of the year round use of hibernacula for life histories*. PhD thesis. Philipps-Universität Marburg (Marburg). **PDF**
8. **Mats G., Svensson E., Rydell J. & Brown R.** (1999). *Bat Predation and Flight Timing of Winter Moths, Epirrita and Operophtera Species (Lepidoptera, Geometridae)*. Oikos, 84(2): 193-198. **PDF**
9. **Andreas M., Reiter A. & Benda P.** (2012). *Prey Selection and Seasonal Diet Changes in the Western Barbastelle Bat (Barbastella barbastellus)*. Acta Chiropterologica. 14 (1): 81-92. **PDF**
10. **Zeale M.R.K., Butlin R.K., Barker G.L.A., Lees D.C. & Jones G.** (2011). *Taxon-specific PCR for DNA barcoding arthropod prey in bat faeces*. Molecular Ecology Resources 11 (2): 236-244.

FIGUREN

Figuur 1: De activiteit van mopsvleermuis in Heidebos, gemeten met een automatische batdetector, ten opzichte van de nachttemperatuur in januari 2023.

Figuur 2: Waarnemingen van mopsvleermuis met automatische batdetector in de winter van 2023 in Zeeuws-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen.

CONTACTGEGEVENS

Hans Vermeiren (Vleermuizenwerkgroep Natuurpunt)

Joris Everaert (INBO)

Alex Wieland (Zeeuws Landschap)

ZOOGDIER
DIGITAAL

Zoogdierdag-deelnemers in de grote zaal. Foto Julia Schepers

EDITIE 2023 SMAAKT NAAR MEER

Zoogdierdag 2023

TEKST PIETER VAN DER KLOET, ANNELIES ELSEENDOORN,
DENNIS WANSINK, ELZE POLMAN, EVELINE VAN DER JAGT EN SAN CLAESSENS

VIDEO'S

- [Successen van het Jaar van de Eikelmuis](#)
- [Meervleermuisonderzoek vanaf 2001 in Nederland](#)
- [Samenleven met de wolf: een kwestie van coherent en consequent beleid](#)
- [Wat is de rationaliteit achter muskusrattenbestrijding in Nederland?](#)
- [De Ognevs slaapmuis, Europa's meest zeldzame zoogdier](#)
- [Het Kenniscentrum Bever: hulp bij duurzaam samenleven met bevers](#)
- [Warm welkom voor de wilde kat in Noord-Brabant](#)
- [Boommarteronderzoek in het Noord-Hollandse duinreservaat](#)
- [Onderzoek naar de effectiviteit van habitatverbetering van kleine marters](#)
- [Pitches werkgroepen](#)

n.b.: Er ontbreken twee lezingen waarvan de sprekers geen toestemming hebben gegeven om deze online te zetten.

ZOOGDIER
DIGITAAL

Dassentrends in Drenthé

TEKST AALDRIK POT EN PAULINE ARENDS FOTO'S AALDRIK POT

SOORTBESCHRIJVING

Das

REFERENTIES

1. **Clark M.** (2017). *Badgers*. Whittet Books Ltd. (Epping).
2. **Roper T.J.** (2010). *Badger*. Harper Collins Publishers (New York).

MEER WETEN

[Dassenwerkgroep Drenthé](#)

CONTACT

[Aaldrik Pot](#) (Staatsbosbeheer Drenthé / Dassenwerkgroep Drenthé)

[Pauline Arends](#) (Staatsbosbeheer Drenthé)

ZOOGDIER
DIGITAAL

WAARNEMINGEN

- **Wasbeerhond** - bekijk de [vondsten van wasbeerhond in Nederland](#) tot nog toe
- **Standbeeld voor Freya** - bekijk de [beelden van de levende walrus Freya in de haven van Oslo](#) en [de onthulling van het standbeeld](#)
- **Dwergvinvis** - [bekijk de waarneming](#) op waarnemingen.be
- **Recordaantal Bechsteins vleermuizen in Limburg** - [indicator van oude bossen en boomgaarden](#) (Ecopedia)
- **Eerste waarneming van Kuhl's dwergvleermuis** - [bekijk de waarneming](#) op waarnemingen.be en [leer meer over de soort](#) op de pagina van Wikipedia

KORTE BERICHTEN

- **Helft schapenhouders zet stap naar wolfwerende omheining** - [Wolf Fencing Team Belgium](#)
- **Muntjak genetisch in kaart gebracht** - [Lees het volledige rapport](#)

ANDERE BERICHTEN

- **De Konijnen Monologen** - [inkijken en bestellen](#) (KNNV-uitgeverij)